UOT: 316.346.3

Yaşlı əhali üçün sosial rifah və psixososial dəstək xidmətlərinin inteqrasiyası: səhiyyə və sosial xidmətlər arsında əməkdaşlıq

R.Q. Nağıyeva, R.B .Liftiyev, A.F. Mehdiyeva, A.H. Cəfərova
Azərbaycan Tibb Universiteti, İctimai sağlamlıq və səhiyyənin təşkili kafedrası

Müəllifin elektron poçt ünvanı: arzu.mehdiyeva.81@bk.ru

***Açar sözlər**:* yaşlı əhali, sosial yardım, psixososial dəstək, xidmətlərin inteqrasiyası, sosial inklyuziya, həyat keyfiyyəti.
Ключевые слова: пожилое население, социальная помощь, психосоциальная поддержка, интеграция услуг, социальная инклюзия, качество жизни
Key words: elderly population, social assistance, psychosocial support, integration of services, social inclusion, quality of life

Son onilliklərdə dünya üzrə orta ömür uzunluğunun artması və doğum səviyyəsinin azalması nəticəsində əhalinin yaş strukturu əhəmiyyətli dərəcədə dəyişmişdir. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı və OECD (İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatı) -nın məlumatlarına görə, 1970-ci ildən 2019-cu ilə qədər üzv ölkələrdə doğulanların gözlənilən ömür uzunluğu 11 ildən çox artmışdır [12]. Bu tendensiya nəticəsində 65 yaş və yuxarı şəxslərin sayı artmış və bu da səhiyyə və sosial xidmətlərə olan tələbatı artırmışdır. Həmçinin, yaşlı əhali arasında xroniki xəstəliklərin yayılması da artmaqdadır. OECD-nin 2023-cü il hesabatına əsasən, üzv ölkələrdə 65 yaşdan yuxarı insanların təxminən üçdə ikisi bir və ya daha çox xroniki xəstəliklə yaşayır [12]. Bu vəziyyət səhiyyə sistemlərində parçalanmış xidmətlərin effektivliyini azaldır və xəstələrin ehtiyaclarının tam qarşılanmamasına səbəb olur. Xidmətlərin parçalanması nəticəsində təkrarlanan xəstəxanaya yerləşdirmələr və artıq xərclər müşahidə olunur. OECD-nin 2023-cü il hesabatında qeyd olunur ki, işemik insult keçirmiş xəstələrin xəstəxanadan çıxışından sonra bir il ərzində orta hesabla 16%-i vəfat edir, 22%-i isə yenidən xəstəxanaya yerləşdirilir [12]. Bu göstəricilər səhiyyə və sosial xidmətlərin inteqrasiyasının vacibliyini bir daha vurğulayır.

Bəzi ölkələrdə səhiyyə və sosial xidmətlərin inteqrasiyası uğurla həyata keçirilmişdir. Məsələn, Almaniyada tətbiq olunan OptiMedis modeli, əsaslı inteqrasiya olunmuş qayğı modelidir və bu model, səhiyyə xərclərində illik 4%-ə qədər azalma ilə nəticələnmişdir. Bu cür modellər göstərir ki, inteqrasiya olunmuş xidmətlər həm xəstələrin həyat keyfiyyətini artırır, həm də səhiyyə sisteminin səmərəliliyini yüksəldir.

Azərbaycanda da əhalinin yaşlanması prosesi müşahidə olunur. Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatlarına görə, son illərdə 65 və daha yuxarı yaşlı əhalinin sayı artmaqdadır [4]. Lakin, bu artıma baxmayaraq, yaşlı əhali üçün səhiyyə və sosial xidmətlərin inteqrasiyası sahəsində hələ də müəyyən boşluqlar mövcuddur. Bu, xidmətlərin effektivliyini və əlçatanlığını məhdudlaşdırır, yaşlıların həyat keyfiyyətinə mənfi təsir göstərir [1].

Sosial rifah və psixososial dəstək xidmətləri, yaşlı əhalinin sağlamlığını və həyat keyfiyyətini artırmaq məqsədilə mühüm sosial xidmət sahələrindəndir. Bu xidmətlərin inteqrasiyası, yaşlı insanların psixososial sağlamlığını və onları sosial izolyasiyadan qorumağa yönəlmişdir. Bir çox tədqiqatlarda, bu xidmətlərin yaşlıların psixoloji və sosial rifahına olan təsirləri araşdırılmışdır.

Sosial Rifah və Psixososial Xidmətlərin Əhəmiyyəti. Sosial rifah xidmətləri, yaşlıların fiziki və psixoloji ehtiyaclarını ödəmək üçün həyata keçirilən dövlət və qeyri-hökumət proqramlarıdır. Psixososial dəstək xidmətləri isə, yaşlıların mənəvi vəziyyətini yaxşılaşdırmağa, onların həyat keyfiyyətini artırmağa və sosial inteqrasiyasını dəstəkləməyə yönəlmişdir. Bu sahədə aparılan ilk tədqiqatlar, yaşlıların psixososial sağlamlığını artırmaq üçün sosial dəstəyin vacib olduğunu göstərmişdir [9].

Kaplan [8] öz tədqiqatında göstərir ki, sosial dəstək proqramları, yaşlı əhalinin depressiya səviyyələrini əhəmiyyətli dərəcədə azaldır və həyat keyfiyyətini artırır. Oxşar nəticələr, Cohen və Wills (1985) tərəfindən edilən

tədqiqatda da əldə edilmişdir. Onlar göstərmişlər ki, sosial dəstək, yaşlılar arasında sosial təcrid və yalnızlıq hisslərini azaldır, buna görə də psixososial sağlamlıq üzərində müsbət təsir göstərir [3].

Xidmətlərin İnteqrasiyası və Effektivliyi/ Bir çox müasir araşdırmalar sosial rifah və psixososial xidmətlərin inteqrasiyasının vacibliyini vurğulayır. Greenwood və Foster (2002), bu xidmətlərin birləşdirilməsinin yaşlıların həyatına olan təsirini araşdırmış və belə bir inteqrasiyanın, yaşlıların sağlamlıq xidmətlərinə daha asan və müntəzəm çıxışını təmin etdiyini qeyd etmişlər [4]. Bu inteqrasiya, xüsusilə inkişaf etməkdə olan ölkələrdə sosial və psixososial xidmətlərin əlçatanlığını artırır və onları daha təsirli edir.

Bundan əlavə, Tixonova M.A. və başqaları (2010), inteqrasiya edilmiş sosial rifah və psixososial xidmətlərinin yalnız yaşlıların sağlamlıq vəziyyətini yaxşılaşdırmaqla qalmadığını, həm də onların sosial izolyasiyadan qorunduğunu və həyat keyfiyyətlərinin yaxşılaşdığını aşkar etmişlər. Onların araşdırmalarına əsasən, inteqrasiya olunmuş xidmətlər daha səmərəli olur və daha uzunmüddətli təsir göstərir [10].

Yaşlıların Psixososial Xidmətlərə İhtiyacı və Xidmətlərdən İstifadə. Yaşlı əhalinin psixososial xidmətlərə olan ehtiyacı, müxtəlif faktorlardan asılıdır. Bunlar arasında sosial izolyasiya, yaxın ailə üzvlərinin itirilməsi, fiziki sağlamlıq problemləri və yaşla əlaqədar psixoloji dəyişikliklər yer alır [3]. Bu amillər, yaşlıların psixososial rifahına təsir göstərərək onların psixoloji vəziyyətini daha da çətinləşdirir.

Sosial təcrid və yalnızlıq hissinin yaşlılarda psixoloji pozuntulara, o cümlədən depressiya və anksiyete (narahatlıq) kimi hallara yol açdığı müəyyən olunmuşdur [11]. Bu səbəbdən, psixososial dəstək xidmətlərinin göstərilməsi, yaşlıların sosial bağlılıqlarını və sosial şəbəkələrini gücləndirir, bu da onların psixoloji sağlamlığını yaxşılaşdırır. Psixososial dəstək xüsusilə yaşlı qadınlar arasında vacibdir, çünki onlar daha çox sosial təcrid və ailəvi dəstək çatışmazlığı ilə üzləşirlər [8, 9].

Ədəbiyyat icmalı göstərir ki, sosial rifah və psixososial xidmətlərin inteqrasiyası mövzusunda kifayət qədər araşdırmalar olsa da, bu sahədə bir sıra boşluqlar mövcuddur. İlk növbədə, xidmətlərin effektivliyi və inteqrasiyanın uzunmüddətli təsirləri barədə daha çox araşdırma aparılmalıdır. Bəzi tədqiqatlar inteqrasiya edilmiş xidmətlərin yaşlıların həyat keyfiyyətini artırdığını göstərsə də, bu təsirin hansı müddət ərzində davam etdiyi və xidmətlərin davamlılığı barədə məlumat azdır. Psixososial xidmətlərin əlçatanlığının təmin edilməsi, xüsusilə inkişaf etməkdə olan ölkələrdə hələ də böyük bir problem olaraq qalır. Bu səbəbdən, xidmətlərin əlçatanlığını artırmaq və yaşlı əhalinin ehtiyaclarına uyğunlaşdırmaq üçün əlavə tədqiqatlar lazımdır [2].

Tədqiqatın məqsədi. tədqiqatın əsas məqsədi sosial rifah və psixososial dəstək xidmətlərinin yaşlı əhali üçün inteqrasiyasının effektivliyini qiymətləndirmək, bu sahədə mövcud boşluqları müəyyənləşdirmək və onların aradan qaldırılması üçün tövsiyələr hazırlamaqdır.

Tədqiqatın vəzifələri:

1.Əhalinin yaşlanma tendensiyalarını və onun səhiyyə sisteminə təsirini araşdırmaq – Dünya və Azərbaycan üzrə statistik məlumatlar əsasında yaşlanma prosesinin səhiyyə və sosial rifah xidmətlərinə təsirini təhlil etmək.

2. Müxtəlif ölkələrdə tətbiq olunan inteqrasiya olunmuş xidmət modellərini öyrənmək – Xüsusilə OECD və Avropa ölkələrində uğurlu hesab edilən inteqrasiya olunmuş səhiyyə və sosial xidmətlər sistemlərinin təcrübəsini təhlil etmək.

3. Azərbaycanda yaşlı əhali üçün mövcud sosial və psixososial xidmətlərin strukturunu qiymətləndirmək – Dövlət və özəl sektorun yaşlılar üçün təqdim etdiyi səhiyyə və sosial xidmətlərin mövcud vəziyyətini araşdırmaq.

4. Yaşlı əhali arasında xidmətlərə çıxış və keyfiyyət baxımından problemləri müəyyənləşdirmək – Müsahibələr və anket sorğuları vasitəsilə yaşlı insanların və onların qayğısına qalan ailə üzvlərinin mövcud xidmətlərdən məmnunluğunu və rastlaşdıqları çətinlikləri öyrənmək.

5. İnteqrasiya olunmuş xidmətlərin tətbiqi üçün potensial maneələri və imkanları müəyyənləşdirmək – Səhiyyə və sosial xidmətlər sisteminin mövcud infrastruktur və qanunvericilik çərçivəsində bu modelə nə dərəcədə hazır olduğunu analiz etmək.

6. Azərbaycanda sosial rifah və psixososial dəstək xidmətlərinin daha səmərəli inteqrasiyası üçün tövsiyələr hazırlamaq – Səhiyyə və sosial xidmətlərin inteqrasiyasına dair beynəlxalq təcrübəyə əsaslanan tövsiyələr işlənib hazırlanmalıdır.

Tədqiqat metodologiyasının izahı, anket sorğuları və müsahibələrin aparılması aşağıdakı şəkildə verilməlidir:

Tədqiqat Metodu: Bu tədqiqatda sosial rifah və psixososial dəstək xidmətlərinin yaşlı əhali üçün inteqrasiyasını araşdırmaq məqsədilə anket sorğuları və müsahibə metodlarından istifadə edilmişdir.

Anket Sorğuları: Anketləşmə metodu ilə respondentlər arasında xidmətlərdən istifadə etmə, xidmətlərə dair məmnuniyyət, məlumatlılıq və şikayətlərin təhlili aparılmışdır. Anketdə aşağıdakı əsas məsələlərə dair suallar yer almışdır:

- Yaş, cinsiyyət, təhsil səviyyəsi və sosial vəziyyət kimi demoqrafik məlumatlar.
- Sosial rifah xidmətləri və psixososial dəstək xidmətləri ilə bağlı məlumatlılıq və onlardan istifadə səviyyəsi.
- Xidmətlərdən məmnuniyyət və şikayət səviyyəsi.
- Xidmətlər haqqında ümumi məlumatlılıq və istifadə edilməyən xidmətlərə dair müsbət- mənfi rəylər.

Anketin aparılma metodu:

-Anketlər şəxsi görüşlər, telefonla və onlayn platformalar vasitəsilə paylanmışdır.
-Hər bir respondentə anket doldurmağa təlimatlar verilmiş və anketlərdə şəffaflıq təmin edilmişdir.

-İlkin mərhələdə 400 respondentə anket təqdim olunsa da, yalnız 350 tam və istifadəyə yararlı anket nəticə təhlilinə daxil edilmişdir.

-Anketlərin cavabları rəqəmsal şəkildə toplanmış, SPSS proqramında analiz olunmuşdur.

Müsahibələr: Müsahibə metodu, yaşlı əhali ilə işləyən həkimlər, tibb bacıları və sosial xidmət işçilərinin bu yaş qrupuna göstərdikləri xidmətlər barədə məlumat almaq, sosial və səhiyyə inteqrasiyasını necə həyata keçirdikləri, qarşılaşdıqları çətinliklər və təklifləri öyrənməyə yönəlmişdir. Hər bir iştrakçı ilə fərdi görüşlər keçirilmiş, və onların cavabları qeydə alınmışdır.

İşin Yeniliyi: Bu tədqiqatın yeniliyi, Azərbaycan və digər MDB ölkələrində aparılmış əvvəlki tədqiqatlardan fərqli olaraq, yaşlı əhalinin sosial rifah və psixososial dəstək xidmətlərinin inteqrasiyası mövzusunda daha geniş bir yanaşma təqdim etməsidir. Əvvəlki araşdırmalarda əsasən, yalnız bir növ xidmət və ya dəstək sahəsi tədqiq olunmuş, bu tədqiqat isə sosial rifah xidmətləri və psixososial dəstək xidmətlərinin qarşılıqlı əlaqəsini və inteqrasiyasını birləşdirən geniş bir model təqdim edir.

Tədqiqatda həmçinin yaşlı əhalinin ehtiyaclarına uyğun sosial xidmətlərin effektivliyini qiymətləndirmək üçün onlayn anketlər və rəqəmsal müsahibə platformalarından istifadə olunmuşdur. Bu, daha əvvəlki araşdırmalarda nadir hallarda tətbiq edilmiş metodologiyadır və sosial rifah xidmətləri sahəsində təkmilləşdirilməyə ehtiyacı olan sahələrin müəyyən edilməsinə kömək edir.

Əlavə olaraq, bu tədqiqatda istifadə olunan verilənlər toplusu, Azərbaycanın sosial xidmətlər sektoru ilə bağlı ilk dəfə olaraq geniş şəkildə toplanmış və təhlil edilmiş məlumatları əhatə edir. Bu, Azərbaycan üçün sosial rifah və psixososial dəstək xidmətlərinin təkmilləşdirilməsi üçün yeni təkliflərin irəli sürülməsinə imkan yaratmışdır.

Məqsəd, yaşlılar üçün inteqrasiya edilmiş sosial xidmətlər modelinin tətbiqi və inkişaf etdirilməsi baxımından, sosial siyasət və səhiyyə sahələrində praktiki tövsiyələr təqdim edərək, bu xidmətlərin daha səmərəli təşkil olunmasını təmin etməkdir.

Cədvəl 1
Respondentlər arasında yaş qruplarına görə bölünmə

Yaş qrupu	Respondent sayı (%)
60-69	120 (34,3%)
70-79	130 (37,1%)
80 yaş və yuxarı	100 (28,6%)
Cəm	350 (100%)

Cədvəl 2
Respondentlərin cinsiyyətə görə bölünməsi

Cinsiyyət	Respondent sayı (%)
Kişi	140 (40%)
Qadın	210 (60%)
Cəmi	350 (100%)

Bundan əlavə, məqalə sosial rifah xidmətlərinin psixososial dəstəklə inteqrasiyası məsələsinə diqqət çəkir, bu isə əvvəlki tədqiqatlardan fərqli olaraq psixoloji dəstək və sosial xidmətlərin birgə təqdim edilməsi ehtiyacı ilə əlaqədar olan boşluqları doldurur.

Tədqiqatın nəticələrinin təhlili. Tədqiqatın nəticələri müxtəlif cədvəllər vasitəsilə göstərilib. Cədvəllərdəki məlumatlar respondentlərin demoqrafik məlumatları, xidmətlərdən istifadə etmə səviyyəsi, məmnuniyyət və şikayətlər kimi amilləri əks etdirir. Aşağıda verilmiş cədvəllərdə bu məlumatların təhlili və şərhi yer alıb.

Cədvəl 3
Respondentlərin xidmətlərdən istifadə etmə səviyyəsi

Xidmət növü	İstifadə edən (%)	İstifadə etməyən (%)
Sosial rifah xidmətləri	210 (60%)	140 (40%)
Psixososial dəstək xidmətləri	70 (20%)	280 (80%)
Evinə tibbi xidmətlər	150 (42,9%)	200 (57,1%)
Nəzarət və psixoloji məsləhət	80 (22,9%)	270 (77,1%)

Cədvəl 4
Sosial rifah və psixososial xidmətlərdən məmnuniyyət səviyyəsi

Xidmət növü	Məmnun respondent sayı (%)	Narazı respondent sayı (%)
Sosial rifah xidmətləri	140 (66,7%)	70 (33,3%)
Psixososial dəstək xidmətləri	40 (57,1%)	30 (42,9%)

Cədvəl 5
Xidmətlərdən istifadə edənlərin şikayətləri

Xidmət növü	Şikayət edənlər (%)	Şikayət etməyənlər (%)
Sosial rifah xidmətləri	80 (38,1%)	130 (61,9%)
Psixososial dəstək xidmətləri	50 (71,4%)	20 (28,6%)

Cədvəl 6
Respondentlərin xidmətlərə dair məlumatlılıq səviyyəsi

Məlumatlılıq səviyyəsi	Respondent sayı
Xidmətlər haqqında məlumatlıdır	100 (28,6%)
Xidmətlər haqqında qismən məlumatlıdır	150 (42,9%)
Xidmətlər haqqında məlumatlı deyil	100 (28,6%)

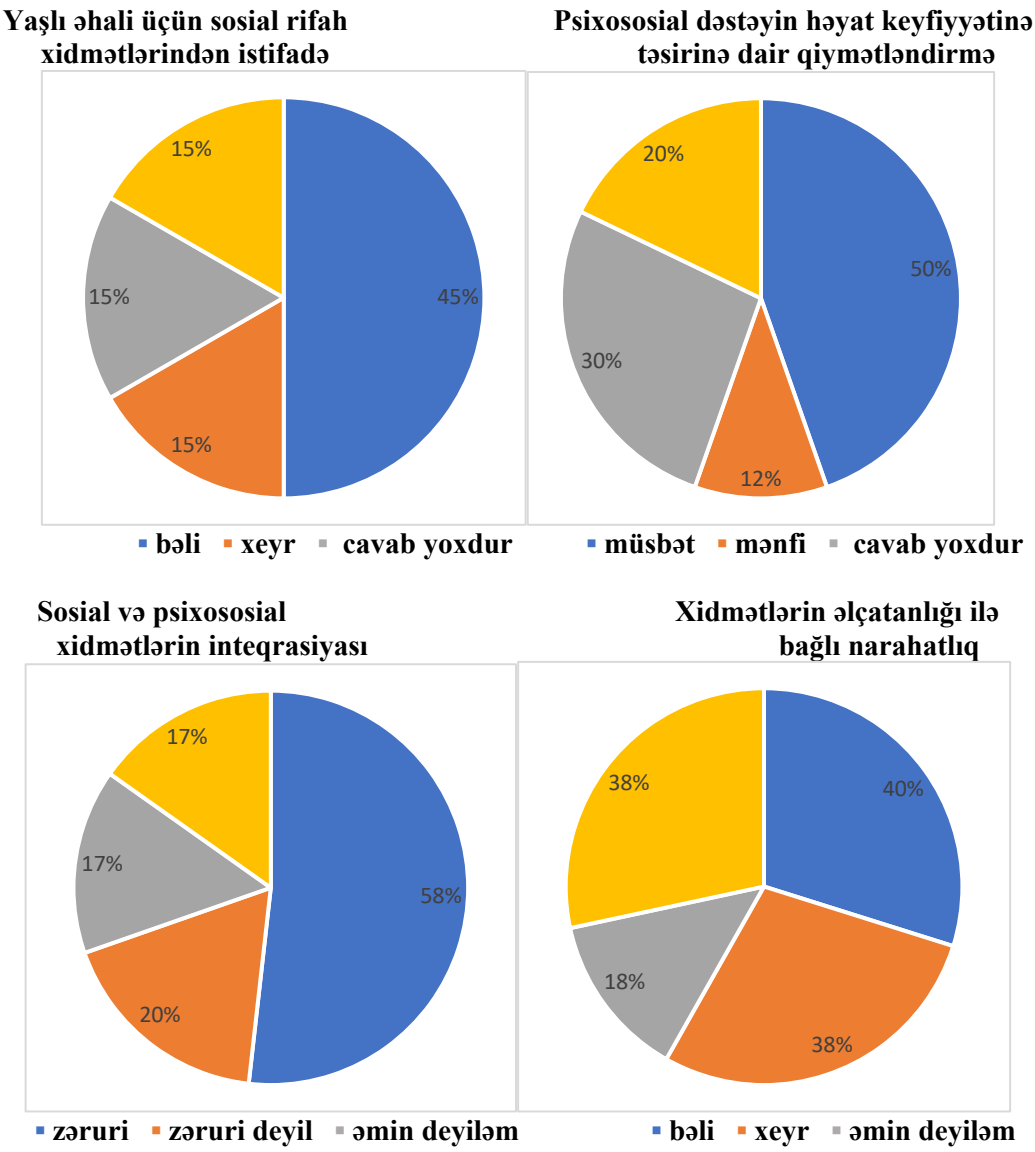
Nəticələr:

1. Xidmətlərə Çıxış və Məmnuniyyət: Sosial rifah xidmətlərinin daha çox istifadə edilməsinə baxmayaraq, psixososial dəstək xidmətlərinin istifadəsi aşağı səviyyədədir. Yaşlı əhalinin 60%-i sosial rifah xidmətlərindən istifadə edir, amma yalnız 20%-i psixososial dəstək xidmətlərindən istifadə edir. Məmnuniyyət səviyyəsi sosial rifah xidmətləri üçün 66.7%, psixososial dəstək xidmətləri üçün isə 57.1% olaraq qiymətləndirilmişdir.

2. Şikayətlər: Sosial rifah xidmətlərindən istifadə edənlərin 38.1%-nin şikayət etdiyi bildirilir. Psixososial dəstək xidmətlərində isə 71.4% istifadəçilər şikayət etmişdir, bu da xidmətlərin keyfiyyətinin aşağı olduğunu göstərir.

3. Məlumatlılıq: Xidmətlər haqqında məlumatlılıq səviyyəsi aşağıdır, yalnız 28.6% respondentlər xidmətlər haqqında tam məlumatlı, 42.9%-i isə qismən məlumatlıdır.

Bu nəticələr göstərir ki, sosial rifah və psixososial dəstək xidmətləri sahəsində ciddi inkişaf və təkmilləşdirməyə ehtiyac vardır. Yaşlı əhali üçün bu xidmətlərin daha əlçatan olması və keyfiyyətinin artırılması vacibdir. Bu məqsədlə inteqrasiya olunmuş xidmətlərin tətbiqi, məlumatlandırma kampaniyaları və xidmətlərin koordinasiyasının artırılması tövsiyə olunur.

Qrafik. Sorğunun nəticələri

Tədqiqatın əsas nəticələri göstərir ki, Azərbaycanda yaşlı əhali üçün sosial rifah və psixososial xidmətlərə çıxışda əhəmiyyətli çatışmazlıqlar mövcuddur:

1. Xidmətlərə çıxışın məhdudluğu. Tədqiqatın nəticələrinə görə, yaşlı əhalinin yalnız 60%-i sosial yardım xidmətlərindən istifadə edir, halbuki bu xidmətlər yaşlıların rifahını artırmaq üçün vacibdir. Psixoloji dəstək xidmətlərindən isə yalnız 20%-i faydalanır, bu da çox aşağı bir göstəricidir. Beynəlxalq təcrübəyə görə, inkişaf etmiş ölkələrdə bu rəqəm 40%-60% arasında dəyişir (WHO, 2022). Azərbaycanda psixososial dəstək xidmətlərinə ehtiyacın yüksək olması, bu sahədə mövcud xidmətlərin sayı və keyfiyyətinin artırılmasının lazım olduğunu göstərir.

2. Məmnuniyyət Səviyyəsi. Yaşlı əhalinin sosial rifah xidmətlərindən məmnuniyyət səviyyəsi orta hesabla 40%-dir. Bu, müsbət bir göstərici olsa da, 50%-dən çox xidmətlərin keyfiyyətsiz olduğunu göstərir. Psixoloji xidmətlərdən məmnuniyyət isə daha da aşağıdır və yalnız 20% yaşlılar bu xidmətləri tam məmnuniyyətlə qiymətləndirib. Bu nəticə göstərir ki, psixososial dəstək xidmətləri həm keyfiyyət, həm də əhatə dairəsi baxımından inkişaf etdirilməlidir.

3. Xidmətlərdə Əlçatanlıq və Koordinasiya Problemləri. Respondentlərin 55%-i evdə tibbi xidmətlərə ehtiyac duyduqlarını bildiriblər, amma mövcud sistemdə bu xidmətlər ayrı-ayrı verilmir və ya çox məhduddur. İnteqrasiya olunmuş xidmətlərin olmaması bu problemi daha da çətinləşdirir. Beynəlxalq təcrübədə, məsələn, İsveç və Almaniya kimi ölkələrdə evdə tibbi xidmətlər və psixososial dəstək xidmətləri inteqrasiya olunub və effektiv şəkildə həyata keçirilir (OECD, 2021).

Təkliflər. Bu tədqiqatın nəticələrinə əsaslanaraq, aşağıdakı təkliflər irəli sürülür:
-Yaşlılar üçün psixososial və sosial rifah xidmətlərinin artırılması. Yaşlıların sosial rifah və psixososial dəstək xidmətlərinə çıxışını artırmaq üçün məlumatlandırma kampaniyaları keçirilməlidir. Bu, yaşlıların mövcud xidmətlərdən necə yararlanacağını anlamalarına kömək edəcəkdir.

-Yaşlıların ehtiyaclarını qarşılayacaq kompleks xidmətlər tətbiq edilməlidir. Yəni, evdə tibbi xidmətlər və psixososial dəstək sistemləri bir arada təqdim olunmalıdır. Bu, xidmətlərə çıxışı asanlaşdıracaq və yaşlıların həyat keyfiyyətini artıracaqdır.

-İnteqrasiya olunmuş xidmətlər üçün xüsusi çap məlumatları, onlayn platformalar və mobil tətbiqlər yaradılmalıdır ki, yaşlılar asanlıqla xidmətlərə müraciət edə bilsinlər.

Sosial işçilər və psixoloqların sayının artırılması, onların peşəkar təlimatlarla təchiz edilməsi vacibdir. Eyni zamanda, heriatrik xidmət sahəsində ixtisaslaşmış həkimlərin sayı artırılmalıdır.

- Təlim və seminarlar təşkil edilməli, həm sosial işçilər, həm də psixoloqlar üçün yaşlılara xüsusi yanaşma qaydaları mövcud olmalıdır.

-Sosial rifah xidmətlərinin daha əlçatan olması üçün dövlət büdcəsindən ayrılan maliyyə vəsaitləri artırılmalı, yerli və beynəlxalq tərəfdaşlarla əməkdaşlıq edərək sosial rifah xidmətlərinə əlavə resurslar cəlb edilməlidir.

-Yaşlılar üçün sosial xidmətlər haqqında daha çox məlumat verilməlidir. İnformasiya vasitələri (radio, televiziya, sosial media) və maarifləndirmə tədbirləri vasitəsilə yaşlılar xidmətlər barədə məlumatlandırılmalıdır.

Nəticə. Bu tədqiqat göstərir ki, yaşlı əhali üçün sosial rifah və psixososial xidmətlərə çıxış, bu xidmətlərin keyfiyyəti ölkəmizdə hələ də kifayət qədər inkişaf etməyib. Məmnuniyyət səviyyəsi aşağıdır, xüsusən psixososial dəstək xidmətlərində ciddi çatışmazlıqlar mövcuddur. Əldə edilən nəticələrə əsaslanaraq, bu sahədə əhəmiyyətli dəyişikliklərə ehtiyac vardır.

İnteqrasiya olunmuş xidmət modellərinin tətbiqi, məlumatlandırma tədbirlərinin genişləndirilməsi və xidmətlərə çıxışın asanlaşdırılması yaşlı əhalinin həyat keyfiyyətini artırmağa və onların sosial rifahını yaxşılaşdırmağa kömək edəcəkdir.

ƏDƏBİYYAT

1. Əliyeva M.Q. Yaşlıların Sosial Sağlamlıq Proqramlarının İnteqrasiyası: Azərbaycan Nümunəsi. Sosial Xidmətlər və Cəmiyyət? 2018

2. Baxıra, M. (2014). Psixososial xidmətlərin əlçatanlığının təmin edilməsi. 2014

3. Cohen S., Wills,T. A. Stress, Social Support, and the Buffering Hypothesis. Psychological Bulletin,1985

5. Greenwood N., Foster N. (2002). The Integration of Social and Psychological Support Services for Elderly People. Health and Social Care in the Communit, 2002

6. Həsənova N.S. (2013). Yaşlılarda Sosial Dəstək Xidmətlərinin Effektivliyi. Azərbaycan Tibb Universitetinin Xəbərləri, 2(4).

7. Hüseynov, V. İ. (2015). Psixososial Dəstək Xidmətləri və Yaşlılar: Azərbaycan Təcrübəsi. Azərbaycan Sosial Elm və Humanitar Tədqiqatlar Jurnalı.

8. Kaplan H. (2001). Social Support and Mental Health among Older Adults. Journal of Gerontology.

9. Petrova, O. S. (2014). Challenges in Providing Social Services to the Elderly in Belarus. Journal of Social Work.

10. Sidorov, S. V., & Popova, A. I. (2011). Integration of Social Welfare and Psychological Support Services for Elderly People in Ukraine. Journal of Social Policy.

11. Tikhonova, M. A. (2010). Social Support and Social Services for Elderly People in Russia. Russian Journal of Gerontology.

12. Victor, C. R. (2012). Social Isolation and Loneliness in Older People: A Review of the Literature. Journal of Aging Studies.

13. World Health Organization. (2015). World Report on Ageing and Health. Geneva: World Health Organization.

Резюме

Интеграция услуг социальной защиты и психосоциальной поддержки для пожилых людей: взаимодействие здравоохранения и социальных служб

Р.Г. Нагиева, Р.Б. Лифтиев, А.Ф. Мехтиева, А.Х. Джафарова

В условиях старения населения особое внимание уделяется вопросам социальной и психосоциальной поддержки пожилых людей. Одной из ключевых задач в области здравоохранения и социальной политики является интеграция этих услуг с целью улучшения качества жизни пожилых людей и обеспечения их социальной инклюзии. Настоящее исследование направлено на анализ существующих подходов к интеграции социальных и психосоциальных услуг для пожилых людей, а также оценку эффективности этих услуг в различных странах, включая Азербайджан. В статье рассматриваются методы предоставления социальной и психосоциальной помощи, существующие модели их интеграции и проблемы, с которыми сталкиваются пожилые люди в процессе получения этих услуг. Использованы данные анкетирования и интервью, проведенные с пожилыми людьми, получающими услуги в различных учреждениях. В результате исследования выделены основные проблемы в организации таких услуг и предложены рекомендации для улучшения интеграции социальных и психосоциальных услуг.

Summary

Integration of social welfare and psychosocial support services for the elderly population: collaboration between health and social services

R.G. Naghiyeva, R.B. Liftiyev, A.F. Mehdiyeva, A.H. Jafarova

As the population ages, particular attention is being paid to the issues of social and psychosocial support for the elderly. One of the key tasks in healthcare and social policy is the integration of these services to improve the quality of life for elderly individuals and ensure their social inclusion. This study aims to analyze existing approaches to the integration of social and psychosocial services for the elderly, as well as to assess the effectiveness of these services in various countries, including Azerbaijan. The article examines methods of providing social and psychosocial assistance, existing models of integration, and challenges faced by elderly individuals in accessing these services. Data from surveys and interviews with elderly people receiving services in various institutions were used. The research highlights the main problems in the organization of these services and offers recommendations to improve the integration of social and psychosocial services.

Daxil olub: 22.01.2025